

SAKSBEHANDLER

Marit Vestvik
Kaare Stang

VÅR REF.
21/03433-2

VÅR DATO

02.10.2021

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

DERES REF.

DERES DATO

Jan Oddvar Storberget
Hyjanstorpet
2256 GRUE FINNSKOG

Att:

Hytjanstorpet, gnr./bnr. 95/2 i Grue kommune – vedtak om fredning

Vi viser til utsendt fredningsforslag for Hytjanstorpet 03.06.2021. Fredningsforslaget har vært på høring hos berørte parter og instanser.

Foto: Andreas Christoffer Nilsson

På grunnlag av dette fatter Riksantikvaren følgende vedtak:

VEDTAK:

Med hjemmel i lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 § 15 og § 19 jf. § 22, freder Riksantikvaren Hytjanstorpet, gnr./bnr. 95/2 i Grue kommune.

Omfanget av fredningen

Fredninga etter kulturminneloven § 15 omfatter følgende bygninger:

Navn	Askeladden-ID	Bygningsnummer	Omfang av fredninga
Våningshus	111664-1	153584915	Eksteriør og interiør
Stabbur	111664-2	153584907	Eksteriør
Mjølkebu	111664-3		Eksteriør
Fjøs	111664-4	153584923	Eksteriør
Sommerfjøs	111664-5		Eksteriør og interiør
Høyløe	111664-7		Eksteriør
Låve	111664-8	153584893	Eksteriør
Jordkjeller	111664-9		Eksteriør

Fredninga omfatter bygningenes eksteriør og interiør og inkluderer hovedelementer som planløsning, materialbruk og overflatebehandling og detaljer som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsteder og fast inventar.

Fredninga omfatter også større løst inventar. Disse er nærmere omtalt i dokumentasjonsvedlegg 2. Gjenstandene må oppbevares i våningshuset.

Fra midtgangen:

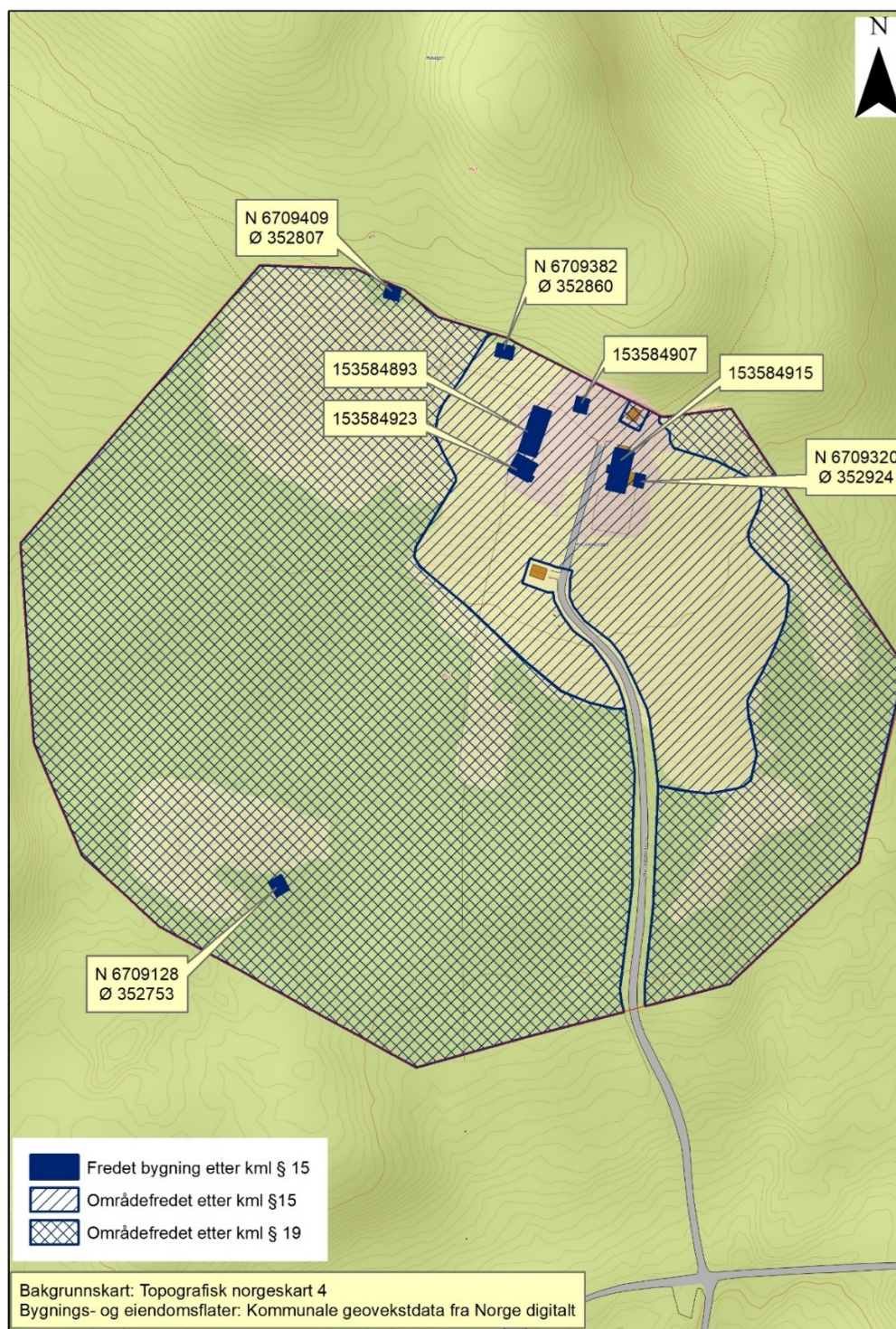
- To blå trestoler
- Hengeskap

Fra svenskstua:

- To skinnstoler
- Det store langbordet
- Portrettegning av «Bestemor i Hytjanstorpet»

Fredninga etter kulturminneloven § 15 omfatter tunstruktur/grøntareal avmerket på fredningskartet (Askeladden ID 111664-10).

Fredninga etter kulturminneloven § 19 omfatter grøntareal avmerket på fredningskartet (Askeladden ID 111664-11).

Formålet med fredninga

Formålet med fredninga er å bevare Hytjanstorpet som et kulturhistorisk og bygningshistorisk viktig eksempel på et tradisjonelt skogfinsk torp som ble ryddet i siste halvdel av 1700-tallet, med bygninger fra 1800- og 1900-tallet som var karakteristiske for en tradisjonell skogfinsk gård, samt nyttehage og tilhørende driftsflater/landbruksarealer og kulturlandskap.

Det er videre vesentlig å ta vare på kulturhistorisk verdifulle uttrykk for bygningenes historiske utvikling. Fredninga skal sikre enkeltbygningene, bygningenes innbyrdes sammenheng samt kulturhistoriske verdier knytta til anlegget som helhet.

Både hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringa, så som fasadeløsning, opprinnelige/eldre vinduer og dører, materialbruk og overflater, skal opprettholdes. Formålet er videre å bevare rominndeling, bygningsdeler og overflater i de deler av interiøret som er kulturhistorisk interessant. Fast (og spesifisert større løst) inventar skal bevares som en integrert del av interiøret.

Fredninga av de omkringliggende driftsflater og åkrene, tunet og hageanlegget skal sikre anlegget som et viktig eksempel på et tradisjonelt skogfinsk torp. Formålet med fredninga av området rundt bygningene er å sikre virkninga i miljøet gjennom å opprettholde anleggets karakter av et torp hvor åkrene var plassert der landskapet naturlig tillot det.

Fredningsbestemmelser

Fredningsbestemmelsene er utforma i samsvar med fredningas formål og gjelder i tillegg til kulturminnelovens bestemmelser om vedtaksfredete kulturminner fra nyere tid.

Kulturminner freda etter kulturminneloven § 15

1. Det er ikke tillatt å rive, skade eller flytte bygningene eller deler av disse.
2. Det er ikke tillatt å bygge om bygningenes eksteriør eller interiør. (Unntatt fra dette er eventuelle tilbakeføringer, jf. punkt 5.)
3. Det er ikke tillatt å skifte ut bygningselementer eller materialer, forandre overflater eller utføre annet arbeid ut over vanlig vedlikehold på bygningenes eksteriør, interiør eller konstruksjon. (Unntatt fra dette er eventuelle tilbakeføringer, jf. punkt 5.)
4. Alt vedlikehold og all istandsetting skal skje med materialer og metoder som er i tråd med bygningens egenart og på en måte som ikke reduserer de

arkitektoniske og kulturhistoriske verdiene.

5. Tilbakeføringer til opprinnelig eller tidligere utseende og/eller konstruksjoner kan tillates i særlige tilfeller under forutsetning av at tiltaket kan gjøres på et sikkert, dokumentert grunnlag og etter dispensasjon fra forvaltningsmyndigheten.
6. Større løst inventar som inngår i fredninga, jf. spesifikasjon, må ikke skades eller fjernes fra bygningen.

Område freda etter kulturminneloven § 15

7. Slåttearealene må slås, og ikke gjødsles og pløyes, for å bevare det rike artsmangfoldet.
8. Utover ordinær skjøtsel er det ikke tillatt å gjøre endringer i hageanlegget som vil kunne endre anleggets karakter i vesentlig grad. Når det blir nødvendig å fornye trær, busker eller stauder, skal samme type benyttes og plantes på samme sted.

Områdene freda etter kulturminneloven § 15 og § 19

9. Et husvære kan oppføres innenfor fredningsområdet etter dispensasjon fra kulturmiljømyndigheten. Bygningen skal være tilpassa tunet i størrelse og arkitektonisk uttrykk, og skal være bygd i tømmer/treverk. Eventuell kledning skal også være av treverk. Bygningen må tilpasses anleggets karakter og terreng og må ikke skjemme tunets kulturhistoriske verdier.
10. Det bør utarbeides en forvaltningsplan for kulturminnet/fredningsområdet i samarbeid med kulturminnemyndigheten. Forvaltningsplanen inneholder retningslinjer for bruk, vedlikehold og eventuell tilbakeføring. Planen bør rulleres.

Følger av fredninga

Lovhenvisning

Når det gjelder behandlinga av freda kulturminner og områder, vises det til kulturminneloven §§ 15a, 16, 17, 18 og 19 samt ovennevnte fredningsbestemmelser.

Arbeider som krever tillatelse etter plan- og bygningsloven, må i tillegg forelegges kommunale myndigheter. Det gjøres oppmerksom på at tillatelser etter kulturminneloven må foreligge før arbeider i tråd med plan- og bygningsloven kan settes i verk.

Vedlikehold

Det er eier som har ansvar for det løpende vedlikeholdet av freda bygninger og anlegg. Det grunnleggende prinsippet for vedlikehold av freda bygninger er å bevare mest mulig av de opprinnelige eller eldre bygningselementene og detaljer som kledning, vinduer, dører, listverk, gerikter og overflatebehandling. Vedlikehold av freda bygninger og anlegg skal så langt som mulig skje i samsvar med opprinnelig utførelse, teknikk og materialbruk og for øvrig i samsvar med fredningsbestemmelsene.

For mer informasjon om vedlikehold og forvaltning av freda bygninger og anlegg, vises til Riksantikvarens hjemmesider: <https://www.riksantikvaren.no/hva-gjor-du-som-huseier/>

Dispensasjon

Fredninga medfører at det må søkes om tillatelse/dispensasjon til å sette i gang alle typer tiltak som går ut over vanlig vedlikehold, jf. kulturminneloven §§ 15a og § 19 tredje ledd. Søknad om tillatelse skal sendes fylkeskommunen som avgjør om tiltaket kan iverksettes, eventuelt på visse vilkår. Oppstår det tvil om hva som anses som vanlig vedlikehold, skal fylkeskommunen likeledes kontaktes.

Økonomisk tilskudd

Det er anledning til å søke fylkeskommunen om tilskudd til vedlikehold og istandsettingsarbeider.

Dersom det etter § 15a blir gitt dispensasjon med vilkår som virker fordyrende på arbeidet, skal det gis helt eller delvis vederlag for utgiftsøkningen, jf. § 15a annet ledd.

Fylkeskommunen kan gi opplysninger om frist for innsendelse av og krav til søknad.

Kort karakteristik av kulturminnet

Hytjanstorpet ligger på Grue Finnskog, nord for Svullrya. Torpet ligger åpent i landskapet, på en høyde, men rundt er det mye skog. Selve plasseringen er karakteristisk for hvordan skogfinske torp lå som åpne lysninger i store skogsområder.

Hytjanstorpet ble rydda i 1749 og er en plass som tidligere var husmannsplass, men ble utskilt som egen eiendom i 1982. Brukerne har vært skogfinner siden plassen ble rydda, og plassen er en typisk skogfinsk gård med karakteristiske bygninger.

Driftsflater og åkre som er plassert der landskapet naturlig tillot det, adskilt av rydningsrøyser som vitner om den arbeidskrevende prosessen det var å etablere slike driftsflater. De karakteristiske bygningene ligger plassert i en organisk tunstruktur, det vil si, bygningenes plassering ble bestemt av terrenglandskapet. I tillegg til våningshuset, som hadde røykstue i den ene halvdel tidligere, og hvor det nå er kjøkken, og svenskestue i den andre halvdel, består bygningsmassen av både stabbur, mjølkebu, fjøs, sommerfjøs, høyløe, låve og jordkjeller.

Eiendommen er på fredningstidspunktet fremdeles bebodd og torpet har vært i kontinuerlig drift med både dyrehold, noe dyrking av grønnsaker og nyttevekster i tillegg til hagehold. Det biologiske mangfoldet er svært rikt og verdifullt på grunn av beite, men også særlig på grunn av slått av de åpne driftsflatene rundt tunet.

Hytjanstorpet er en av flere skogfinske plasser i området. Disse har historisk vært knytta sammen av et nettverk av ferdselsårer- og stier. Mange av disse ferdselsårene finnes fremdeles. En slik sti går til det skogfinske torpet Sollien (Askeladden-ID 139458) I dag går den kjente vandre- og turstien «10-torpsrunden» over tunet og bidrar til at mange fremdeles kan oppleve stedet til fots gjennom skogen.

For nærmere beskrivelse av kulturminnet vises det til vedlagt dokumentasjon.

Vurdering av kulturminnet. Begrunnelse for fredningsvedtaket.

Fredningen av Hytjanstorpet er en del av en satsing på bevaring av kulturminner etter våre nasjonale minoriteter. Fredning er et viktig virkemiddel i denne satsingen.

Svært mange skogfinske kulturminner er forsvunnet enten ved at de er blitt revet eller forfalt, og det har derfor vært utfordrende å finne fram til ett kulturminne som alene har alle skogfinske bygninger og særtrekk bevart. I stedet har vi derfor valgt ut 11 kulturminner for fredning som til sammen representerer en helhet slik en tradisjonell skogfinsk gård kunne sett ut rundt 1900.

Hytjanstorpet som skogfinsk torp har en typisk og karakteristisk utforming med bygninger plassert der naturens terrengformasjoner tillot det, og på denne måten etablerte en organisk tunstruktur.

Hytjanstorpet ligger ensomt til som en åpning i det store sammenhengende skogslandskapet, på et sted som var typisk for finnene å slå seg ned, med milevide skoger rundt. Dette er med på å framheve Hytjanstorpet som et verdifullt minnesmerke over den skogfinske kulturhistorien. Plassen har høy estetisk verdi og opplevelsesverdi som den store lysningen i skogen plassen er, med rik kultur og historie både i bygningsmasse og grøntarealer.

Bygningene, tunstrukturen og innmarka på Hytjanstorpet har nasjonal verdi for den skogfinske befolkning og kulturarv, og er et kulturminne som forteller en viktig historie om den tradisjonelle skogfinske levemåte og byggeskikk i Norge. Bygningene har stor kunnskaps-, formidlings-, dokumentasjons- og kildeverdi, noe som ikke minst forsterkes gjennom kulturminnets autentisitet og sjeldenhet i tillegg til verdien i at kulturminnet er i bruk.

Våningshuset består av en del som tidligere var røykstue med røykovn, noe som var karakteristisk for den skogfinske kulturen. Jordkjeller er også en viktig bygning på et skogfinsk torp, og jordkjelleren på Hytjanstorpet fungerer og brukes fremdeles.

Hytjanstorpet er blant de mest helhetlige skogfinske torpene og har flere intakte bygninger nærmest uten moderniseringer, som alle fortsatt er i tradisjonell bruk. Hytjanstorpet er en viktig kulturmarkslokalitet på Finnskogen.

Tilstand og økonomiske konsekvenser av freding

Vurdering av tilstand og økonomi

Det er 8 bygninger som er omfatta av fredinga. Tilstandsgraden på anlegget som helhet er TG 2, som betyr *Moderat behov for tiltak*.

Riksantikvarens vurdering

Ut fra en samlet vurdering regner ikke Riksantikvaren med at det vil innebære vesentlige økonomiske merkostnader for staten å gjennomføre freding av Hytjanstorpet.

Riksantikvarens myndighet

Det følger av kulturminneloven § 15 jf. § 22 at departementet kan frede byggverk og anlegg, eller deler av dem, av kulturhistorisk eller arkitektonisk verdi. Det følger videre av § 19 at departementet kan frede et område rundt et freda kulturminne så langt det er nødvendig for å bevare virkninga av kulturminnet i miljøet eller for å beskytte vitenskapelige interesser som knytter seg til det. Myndighet til å fatte vedtak om fredning er delegert fra Klima- og miljødepartementet til Riksantikvaren jf. forskrift om faglig ansvarsfordeling mv etter kulturminneloven av 9. februar 1979 § 12 nr.1.

Lokalisering og eiendomsforhold. Reguleringsmessig status

Hytjanstorpet ligger på Grue Finnskog og er eies av Jan Oddvar Storberget. Eiendommen ligger innenfor arealformål LNF og hensynssone med særlige hensyn for kulturmiljø og friluftsliv i kommuneplanen.

Forholdet til naturmangfoldloven

Når kulturminneforvaltninga fatter vedtak, skal det samtidig gjøres en vurdering av om dette har innvirkning på naturmangfoldet. Dette følger av lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven). Lovens §§ 8-12 legges til grunn for vurderinga, jf. § 7.

Innlandet fylkeskommune har i forbindelse med fredningssaken gjort søk i Artsdatabankens *Artskart* og Miljødirektoratets *Naturbase* for å framskaffe nødvendig kunnskap for beslutningsgrunnlaget. Søket gjaldt sårbare og trua arter.

Det er registrert sårbare eller trua arter i området som inngår i fredinga. Disse er:

- Solblom.
- Flere små forekomster på natureng. Disse er vurdert som sårbare fordi de er knytta til slåtteeng, naturbeitemark og hagemarkskog og har gått sterkt tilbake som følge av opphør av beite og utslått.
- Andre verdifulle arter er eksempelvis vanlig marinøkkel, brudespore, bakkesøte og stortveblad.

Slåttemarka er registrert i Naturbase som svært viktig.

Fylkeskommunen vurderer at fredinga av Hytjanstorpet verken vil komme i konflikt med naturverdier eller påvirke naturmangfoldet i negativ retning. Det er viktig at slåttemarkene fortsatt blir slått.

Riksantikvaren støtter fylkeskommunens vurdering.

Bakgrunn for fredninga

Riksantikvaren har de siste årene jobbet for et mer representativt utvalg freda kulturminner. Målet er at et representativt utvalg kulturminner med tanke på geografisk, sosial, etnisk, næringsmessig og tidsmessig bredde, skal bli bevart for fremtiden. Dette målet er forsterket gjennom den siste Stortingsmelding nr. 16 (2019-2020) Nye mål i kulturmiljøpolitikken. Som et ledd i [fredningsstrategien mot 2020](#) gjennomfører Riksantikvaren et prosjekt for å løfte fram og få økt kunnskap om våre nasjonale minoriteters kulturminner, og vil sikre et utvalg kulturminner gjennom fredning. De nasjonale minoritetenes kulturminner har i liten grad vært representert på fredningslista.

Utvalget av kulturminner er gjort i samarbeid med regionalforvaltninga og med minoritetsgruppene interesseorganisasjoner.

Hytjanstorpet er vurdert til å ha nasjonal verdi som representant for vår nasjonale minoritet skogfinnene.

Redegjørelse for saksgang og innkomne bemerkninger

Melding om oppstart

Melding om oppstart av fredning ble, i samsvar med kulturminneloven § 22 nr.1, meddelt eieren og kommunen i brev av 09.11.2018. Samtidig ble dette kunngjort i avisene Glåmdalen og Østlendingen.

Etter varsel om oppstart kom det inn én merknad, fra eier Jan Oddvar Storberget 27.11.18, der han skriver at han er positiv til fredninga og at alle bygningene bør inngå i fredninga.

Offentlig ettersyn

Fylkeskommunen utforma deretter fredningsforslag, og dette ble i samsvar med kulturminneloven § 22 nr.2 sendt på høring til berørte parter 04.06.2021. Samtidig ble det kunngjort i avisene Glåmdalen, Østlendingen og Norsk lysingsblad at fredningsforslaget er lagt ut til offentlig ettersyn.

Det ble gitt en frist på 10 uker, fram til 15.08.21, til å komme med uttalelser.

Eier Jan Oddvar Storberget svarte i brev av 27. 07.21 at han er fornøyd med at alle bygningene fredes unntatt badstua og garasjen. Han er også fornøyd med at det finnes muligheter for å oppføre en ny bygning på eiendommen.

Statsforvalteren uttalte seg til høringsforslaget i brev av 21.06.21 om at det på Hytjanstorpet er registrert en utvalgt naturtype - slåttemark, av svært stor verdi (A). Hytjanstorpet med tørrbakker, enger og beiter er trolig den viktigste kulturmarkslokaliteten på Finnskogen. Omtrent alle lite vanlig og sjeldne kulturmarksarter som er kjent fra skogtraktene nord for Kongsvinger er funnet her. Engene og tørrbakkene rundt tunet er stedvis svært artsrike. Det er funnet i alt 147 ulike karplanter, hvorav mange av disse er regionalt sjeldne, kulturbetingede arter med vanlig marinøkkel, solblom, brudespore, bakkesøte og stortveblad som de mest karakteristiske. Det ble utarbeidet en skjøtselsplan for slåttemarka i 2012. Grunneier har søkt og fått tilskudd gjennom ordningen «tiltak for trua naturtyper» i flere år for å skjøtte slåttemarka i henhold til skjøtselsplanen. Slåttemarka blir dermed slått og holdt i hevd på en tilfredsstillende måte. Statsforvalteren anser det ikke som problematisk at området blir fredet, så lenge slåttemarka fremdeles skjøttes i henhold til skjøtselsplanen.

Fylkeskommunen er glad for at Statsforvalteren er positiv til fredninga så lenge slåttemarka fremdeles skjøttes i henhold til skjøtselsplanen.

Riksantikvaren støtter Fylkeskommunens syn.

I henhold til kulturminneloven § 22 nr. 3 skal forslag om fredning behandles av kommunestyret før vedtak om fredning fattes. Fredningsforslaget ble oversendt Grue kommune 20.08.2021 som behandlet saken i kommunestyret 14.09.2021. Det enstemmige vedtaket var følgende: «Grue kommune er positiv til at Hytjanstorpet og Sollien blir fredet ihht. til forslagene til fredningsbestemmelser for de to stedene. Fredningene vil bidra til ivaretagelse av den skogfinske kulturarven»

Opplysning om klageadgang og tinglysing

Riksantikvarens vedtak om fredning kan påklages til Klima- og miljødepartementet, jf. forvaltningsloven § 28. Eventuell klage stiles til Klima- og miljødepartementet, men sendes Riksantikvaren innen tre uker fra fredningsvedtaket er mottatt, jf. forvaltningsloven § 29.

Fredningsvedtaket vil (etter at klagefrist på vedtaket er utløpt og forutsatt at fredningsvedtaket opprettholdes etter evt. klagerunde) bli tinglyst av Riksantikvaren i samsvar med kulturminneloven § 22 nr. 5

Vennlig hilsen

Hanna Geiran
Riksantikvar

Turid Kolstadløyen
Avdelingsdirektør

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Vedlegg: [Click here to enter text.](#)

Kopi til: Fortidsminneforeningen, Dronningens gate 11, 0152 OSLO/ Skogfinske interesser i Norge, v/Terje Audun BredvoldKaptein Dreyers ved 1604, 2283 ÅSNES FINNSKOG/ Terje Audun Bredvold, Skogfinske interesser i Norge, v/Terje Audun BredvoldKaptein Dreyers ved 1604, 2283 ÅSNES FINNSKOG/ Grue kommune, Postboks 173, 2261 KIRKENÆR/ Norsk Skogfinsk Museum, Furubergsvegen 42 Svullrya, 2256 GRUE FINNSKOG/ Klima- og

miljødepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 OSLO/ Innlandet fylkeskommune, Postboks
4404 Bedriftssenteret, 2325 HAMAR